

TERITORIUL DE FORMARE A POPORULUI ROMÂN, VATRĂ A LUPTEI SECULARE PENTRU UNITATE ȘI INDEPENDENȚĂ

IOAN MITREA

Dacă a devenit o teză axiomatică ideea că lupta pentru independență a fost o permanență a istoriei poporului român, este tot atât de adevărat că această luptă a avut ca obiectiv central apărarea pământului în care s-a născut poporul român.

Teritoriul în care s-a desfășurat procesul etnogenezei românești s-a constituit într-o vatră a luptei permanente pentru unitate și independență. Apărîndu-și pământul în care s-a născut, poporul român și-a apărat de fapt dreptul la existență. Atunci cînd i s-a contestat teritoriul de formare, i se contestau în esență poporului român și drepturile asupra acestui teritoriu în care s-a dezvoltat și trăiește de secole, se urmărirea să se anuleze legitimitatea luptei sale pentru independență.

Contrar tezelor mai vechi sau mai noi, care au încercat sau încă mai încearcă, să plaseze teritoriul de formare a poporului român într-un alt spațiu geografic decît acela în care trăiește astăzi și în care s-a dezvoltat de-a lungul secolelor, cercetările istorico-arheologice din ultimile decenii au demonstrat în mod științific că etnogeneza poporului român a avut loc în spațiul carpato-dunărean, spațiu care coincide în genere cu pământul vechii Dacii.

Urmas al „celor mai drepti și mai viteji dintre traci“ precum și „al mindrilor romani“¹, poporul român este rezultatul unui îndelungat și complex proces de etnogeneză, care s-a desfășurat nu numai în teritoriul provinciei create de Traian în nordul Dunării, ci în aria geografică întinsă a vechii Dacii libere². Aceasta este una din cele mai importante concluzii ale cercetării științifice din țara noastră, bazată în primul rînd pe rezultatele cercetărilor arheologice din ultimile decenii.

Dacă noile descoperiri arheologice au scos în evidență rolul deosebit pe care lumea geto-dacică l-a jucat în formarea poporului român³,

1. Nicolae Ceaușescu, *Expunere cu privire la activitatea politico-ideologică și cultural-educativă de formare a omului nou, constructor conștient și devotat al societății socialiste multilaterale dezvoltate și al comunismului în România*, prezentată la Congresul educației politice și al culturii socialiste, Ed. Politică, București, 1976, p. 10.

2. I. Nestor, *Formarea poporului român, în Istoria poporului român*, sub redacția Acad. Andrei Oțetea, Ed. științifică, București, 1970, p. 92;

3. I. Nestor, *Les données archéologiques et les problèmes de la formation du peuple roumain*, în *Revue roumaine d'histoire*, III, 1964, 3, p. 383 și urm.; D. Berciu, *Procesul formării poporului român și a limbii române. Elemente constitutive, aria geografică și perioada istorică*, în *Era Socialistă*, 2/1977, p. 40.

trebuie să subliniem că în același timp s-au adus numeroase dovezi, care au fundamentat concluzia conform căreia, procesul de romanizare nu s-a limitat la spațiul cuprins între hotarele provinciei Dacia romană ci s-a desfășurat, în ritmuri diferite, și în teritoriul în care au continuat să trăiască dacii liberi.

Pe baza rezultatelor cercetărilor arheologice, astăzi se poate conchide că romanizarea, acest proces istoric complex și profund, a cuprins și pe dacii liberi din Moldova, Bucovina, Maramureș, Crișana, Muntenia, zonă care, de fapt, a fost permanent străbătută de autoritatea și civilizația romană⁴.

După retragerea stăpînirii romane din Dacia în 271/274, legăturile dintre comunitățile daco-romane din fosta provincie Dacia și comunitățile geto-dacice în curs de romanizare din teritoriile ce nu au cunoscut stăpînirea efectivă romană, se vor intensifica. Treptat se va ajunge la un proces de unificare a culturii materiale și desigur și a celei spirituale, expresia acestui fenomen constituindu-l încheierea procesului de romanizare în întreg spațiul nord-dunărean. Semnele acestui proces, de uniformizare a culturii materiale, ca rezultat al intensificării legăturilor etno-culturale în spațiul locuit de comunitățile autohtone, sînt vizibile, în cursul sec. al IV-lea, în conținutul culturii Sîntana de Mureș. Pusă îndeobște în legătură cu migrația triburilor germanice ale goților și taifalilor, această cultură s-a dovedit a fi în mare măsură și rodul creației comunităților locale geto-dacice în curs de romanizare sau al celor deja romanizate. Elementele de factură autohtonă, geto-dacice sau romanice, se delimitează cu claritate în conținutul culturii Sîntana de Mureș⁵. Aceste elemente sînt o mărturie veridică a prezenței populației autohtone, a continuității sale, dar și a evoluției procesului de romanizare din teritoriul carpato-dunărean.

Deosebit de evidente sînt aceste dovezi ale continuității și romanității, în epoca de după emigrarea în masă a vizigoților, provocată de pătrunderea violentă a hunilor în 375/376 în aceste regiuni.

Cultura materială a populației autohtone, aflată într-un stadiu înaintat de romanizare, din perioada cuprinsă între sfîrșitul secolului al IV-lea și prima jumătate a sec. al V-lea, (respectiv între 375/376, data emigrării vizigoților și 454, data prăbușirii dominației hunice), se prezintă în ansamblul său ca o cultură materială unitară în întreg spațiul de formare a poporului român și în primul rînd în teritoriul marilor provincii istorice de mai tîrziu, (Transilvania, Muntenia și Moldova). Acest fenomen se va accentua în etapa următoare.

4. D. Berciu, *Unitate și continuitate în istoria poporului român*, în *Era Socialistă*, 12/1976, p. 27.

5. Ion Ioniță, *Elemente autohtone în cultura Sîntana de Mureș (sec. IV e. n.) din Moldova*, în *Carpica*, IV, 1971, p. 197 și urm. D. Berciu, art. cit., în *Era Socialistă*, 12/1977, p. 42—43.

Unitatea culturii materiale și spirituale de tip Bratei-Morești din Transilvania⁶, Ipoțești-Cindești din Muntenia⁷ și Costișa-Davideni-Botoșana din Moldova⁸, pentru epoca secolelor V-VI este dovada unității etnoculturale a populației romanice din nordul Dunării.

Civilizația secolului al VI-lea de pe teritoriul actual al României se prezintă ca o civilizație unitară⁹, de caracter romanic, expresie a încheierii în linii generale a procesului de formare a poporului român. Acest rezultat a fost posibil ca urmare a dezvoltării ascendente a culturii materiale și spirituale din secolele anterioare, asupra căreia s-a exercitat și după 271/274 influența civilizației romane și romano-bizantine sud-dunărene. Expresie a menținerii acestor legături cu romanitatea sud-dunăreană este și răspîndirea creștinismului în stînga Dunării. Prezența creștinismului în întreg spațiul de formare a poporului român, în secolul al VI-lea este o realitate pe deplin demonstrată de descoperirile arheologice din ultimii ani¹⁰. Descoperirea unor mărturii ale răspîndirii creștinismului în Moldova, Muntenia și Transilvania, în secolul al VI-lea constituie o confirmare a faptului că în tot acest spațiu, locuia la acea dată, o populație în esență romanică, singura care putea îmbrățișa noua credință. Această populație nu era alta decît aceea a daco-romanilor deveniți români.

Evoluția ulterioară, a noului popor format, va fi influențată într-o oarecare măsură de grupurile de slavi ce vor migra spre ținuturile de la Dunărea de Jos în a doua jumătate a secolului al VI-lea.

Cercetările arheologice din ultimii ani au dovedit că la pătrunderea lor în aceste regiuni, începînd din a doua jumătate a sec. al VI-lea, grupurile de slavi au găsit în tot spațiul nord-dunărean o populație locală relativ numeroasă, cu un nivel ridicat de cultură materială și spirituală, de tradiție dacică și daco-romană. În context cu realitățile găsite în aceste regiuni, slavii au vehiculat în timpul migrației lor „o cultură primitivă, puțin evoluată” după cum aprecia cu multă dreptate Liubor Niederle.¹¹

6. Ion Nestor, Eugenia Zaharia, *Raport preliminar despre săpăturile de la Bratei, jud. Sibiu (1959—1972)*, în *Materiale și cercetări arheologice*, vol. X, 1973, p. 191—201. Ligia Bîrzu, *Continuitatea populației autohtone în Transilvania în secolele IV—V*, Ed. Acad. R. S. România, București, 1973, p. 79—99.

7. V. Teodorescu, *Despre cultura Ipoțești-Cindești în lumina cercetărilor arheologice din nord-estul Munteniei (reg. Ploiești)*, în *SCIV*, 15, 1964, 4, p. 485—503; Suzana Dolinescu-Ferche, *Așezări din secolele III și VI e. n. în sud-vestul Munteniei. Cercetările de la Dulceanca*, Ed. Acad. R. S. România, București, 1974, p. 16—17; p. 126—131.

8. Dan Gh. Teodor, *Reglunile răsăritene ale României în secolele VI-VII*, în *Memoria Antiquitatis*, I, 1969, p. 181 și urm; Ioan Mitrea, *Contribuții la cunoașterea populației locale dintre Carpați și Siret în sec. V-VI e. n.*, în *Memoria Antiquitatis*, II, 1970, p. 345 și urm.

9. Ioan Mitrea, art. cit. în *Memoria Antiquitatis*, II, 1970, p. 365.

10. Margareta Constantiniu, *Elemente romano-bizantine în cultura materială a populației autohtone din partea centrală a Munteniei în sec. VI-VII e. n.*, în *SCIV*, 17, 1966, 4, p. 665—678; Ioan Mitrea *Elemente și influențe bizantine în regiunea centrală a Moldovei dintre Carpați și Siret în sec. VI—IX (manuscris)*.

11. L. Niederle, *Manuel de l'antiquité slaves*, tom. II. La civilisation, Paris, 1926.

Avînd în vedere stadiul dezvoltării lumii slave la acea dată, era normal ca ei să se apropie de băştinaşi, să adopte treptat formele civilizaţiei locale mai dezvoltate.

Cercetările arheologice din ultimii ani, au demonstrat că pretutindeni unde slavii au pătruns în spaţiul carpato-dunărean, au intrat dintr-un început în contact cu autohtonii. Nicăieri în teritoriul locuit la acea dată de români, nu avem aşezări curat slave. Această constatare ne arată că slavii s-au integrat de la început comunităţilor autohtone, cu care vor convieţui. Încă din primele momente ale contactului dintre slavi şi autohtoni, ca şi mai ales în etapa convieţuirii lor, se constată, în lumina datelor arheologice, o influenţă tot mai vizibilă a băştinaşilor asupra noilor veniţi. Fenomenul acesta, observat cu claritate în regiunile noastre, nu constituie o excepţie, ci se întilneşte pretutindeni unde slavii vin în contact cu lumea romanică sau de tradiţie romanică.

Raporturile dintre slavi şi autohtoni în teritoriul nord-dunărean (mai ales după 602), au mers pe linia influenţării şi în cele din urmă a asimilării slavilor de către autohtoni.

Convieţuirea slavilor cu populaţia autohtonă, va da o anume coloratură specifică romanităţii orientale, dar nu va schimba în esenţă trăsăturile caracteristice ale acestei romanităţi, al cărei reprezentant este poporul român.

Epoca care urmează sec. al VI-lea, este epoca păstrării active a romanităţii orientale. Această romanitate va ieşi biruitoare şi din confruntarea cu ultimele valuri de popoare migratoare. În ciuda tuturor vicisitudinilor istorice din a doua jumătate a mileniului I e.n., poporul român a rămas o realitate definitivă, o prezenţă perenă incontestabilă pe vatra multi-milenară stăpînită de strămoşii săi¹².

În această vatră în care s-a plămădit, poporul român va duce o luptă permanentă pentru păstrarea fiinţei proprii, pentru unitate şi apărarea independenţei.

„Timp de secole — se spune în Programul P.C.R. — noul popor creat prin contopirea dacilor cu romanii — poporul român — a trebuit să ducă o luptă îndirjită şi necurmată pentru a-şi păstra fiinţa, pentru a-şi asigura continuitatea pe teritoriul în care s-a născut şi dezvoltat, în ciuda vicisitudinilor istorice“¹³.

Format în întinsul spaţiu carpato-dunărean, spaţiu care se suprapune teritoriului stăpînit de statul lui Burebista şi Decebal, dar şi de înaintaşii acestora, tracii nord-dunăreni din vîrsta bronzului şi fierului, poporul român şi-a implantat adînc rădăcinile în acest teritoriu. Unele zone periferice din vatra de formare a poporului român au fost pierdute din cauza vicisitudinilor istorice, în veacurile evului mediu şi în epoca modernă.

12. D. Berciu, art. cit., în *Era Socialistă*, 12/1976, p. 28; idem, art. cit., în *Era Socialistă*, 2/1977, p. 43—44.

13. *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism*, Ed. Politică, Bucureşti, 1975, p. 28.

În teritoriul pe care a rămas stăpîn, poporul român și-a continuat lupta sa pentru independență. Deși secole de-a rîndul a trăit constituit în trei mari state feudale, s-a păstrat vie în rîndurile poporului român conștiința strînsei unități etnice și teritoriale existente în momentul apariției sale pe scena sud-estului european. Așa se și explică năzuința concretizată în numeroasele încercări de refacere a vechii unități, de apărare a independenței sau de redobîndire a independenței ciuntite vremelnice.

Această năzuință va fi realizată, etapă cu etapă, în epoca modernă, epoca renașterii naționale a poporului român.

Marile evenimente din anii 1821, 1848, 1859, 1877 și 1918 sînt verigi ale aceluiași proces de refacere a unității poporului român și de redobîndire a independenței naționale.

Toate aceste evenimente s-au desfășurat, în spațiul strămoșesc al poporului român, sfîntă vatră a luptei seculare pentru unitate și independență.

LE TERRITOIRE DE FORMATION DU PEUPLE ROUMAIN, FOYER DE LA LUTTE SÉCULAIRE POUR L'UNITÉ ET L'INDÉPENDANCE

R É S U M É

On y souligne, sur la foi des résultats les plus récents des recherches archéologiques, que l'ethnogenèse du peuple roumain a eu lieu dans la région carpato-danubienne, région qui coïncide, en général, avec le territoire de l'ancienne Dacie. Dans le territoire où il s'est formé, le peuple roumain a toujours lutté pour maintenir son existence, pour son unité et son indépendance.

On conclut, à juste raison, que l'aire de l'ethnogenèse roumaine s'est constituée dans un foyer de la lutte permanente pour l'unité et l'indépendance.